

Warszawa dnia 30.09.2012 r.

Sylwia Stolarczyk

Instytut Literaturoznawstwa UKSW

Numer indeksu: 3587

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Poetka-Szamanka. Osobowość twórcza Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Celem rozprawy doktorskiej jest analiza i interpretacji poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej w świetle kategorii osobowości twórczej opracowanej przez Jana Józefa Lipskiego, połączonej z psychoanalityczną koncepcją interpretacji literatury Carla Gustava Junga. Głównym założeniem badań jest rozgraniczenie między osobowością pisarza w sensie psychologicznym, a osobowością artystyczną czerpiącą przede wszystkim ze źródła nieświadomości oraz kreacją podmiotu lirycznego będącego syntezą obydwu tych osobowości.

Pierwszy rozdział pracy jest próbą ujęcia osobowości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej w sensie psychologicznym, jako kobiety pochodzącej z artystycznej rodziny ziemiańskiej, której przyszło żyć i tworzyć w epoce dwudziestolecia międzywojennego. W rozdziale tym postawiona została teza dotycząca myślenia magicznego jako czynnika dominującego w osobowości Pawlikowskiej, które zostało uwarunkowane przetrwaniem pewnych cech dziecięcego myślenia magicznego, wiarą w przesady i zabobony wyniesioną z rodzinnego domu oraz wpływem zakorzenionych w polskiej kulturze pogańskich tradycji.

Drugi rozdział poświęcony został badaniu osobowości twórczej Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej (w myśl teorii Jana Józefa Lipskiego). Rekonstrukcję osobowości umożliwiła analiza wyobraźni poetki (dane zmysłowe, preferencje tematyczne, fobie tematyczne, dobór środków stylistycznych), mentalności (elementy nieświadome, odniesienia do podmiotu twórczego), światopoglądu (styl myślenia zgodny z ideami np. danego prądu filozoficznego, reguły istnienia i funkcjonowania świata przedstawionego w utworze) oraz właściwości charakterologicznych Pawlikowskiej jako jednostki twórczej.

Rekonstrukcja osobowości twórczej stanowi punkt wyjścia do dalszych badań literaturoznawczych bazujących na psychologii głębi Carla Gustava Junga, a ściślej rzecz ujmując, odwołuje się do trzeciej fazy psychoanalitycznej interpretacji literatury, której węzłowym punktem jest funkcja utworu literackiego i sposób oddziaływania na odbiorcę.

Rozdział trzeci to podróż w świat archetypów i symboli, gdzie przez pryzmat poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej można zaobserwować analogie do opisanego przez Junga procesu indywiduacji, który obejmuje cztery etapy doświadczenia archetypalnego: konfrontację z cieniem, akceptację androgeniczności *psyche*, wyzwolenie się od archetypów Starego Mędrca i Wielkiej Matki, osiągnięcie jaźni. Poezja Pawlikowskiej, będąc przedstawieniem i wyrazem życia, jest w tym znaczeniu nie tylko świadectwem indywidualnych przeżyć poetki, ale także doświadczeń o charakterze uniwersalnym, których źródło stanowi wyobraźnia zbiorowa.